

УДК 711.4.712

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ МІСТА

Єлизавета Воронова¹, студ. гр. АРХ-21-3мн

Науковий керівник – ст. викл. каф. архітектурного проектування та містобудування Ольга Бондаренко²

¹voronovayelyzaveta1218@gmail.com, ²bondarenko.olha@pdaba.edu.ua

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Сучасні міста характеризуються переважанням штучного середовища, часто з низьким рівнем кількісних та якісних показників озеленення, і, як правило, відсутністю системного підходу у формуванні озелених територій. Ландшафтні об'єкти, парки, сквери, бульвари та інші, на превеликий жаль, часто розглядаються як територіальний резерв для забудови та розвитку інфраструктури міста.

Система зелених насаджень міста являється складовою ландшафтної архітектури, яка відноситься до просторових видів мистецтва подібно архітектурі та містобудуванню. Ландшафтна архітектура – це архітектура відкритих просторів, галузь містобудування, мета якої формування сприятливого зовнішнього середовища для життєдіяльності і відпочинку населення і, як слідство, пошук гармонії між урбанізацією і природою. Основними завданнями ландшафтної архітектури являються охорона, перетворення (формування) та відновлення (рекультивация) природних ландшафтів, які вирішуються з використання сучасних системно-ландшафтних і екологічних методів ландшафтної архітектури [1; 2].

Ландшафтна архітектура продовжила і розширила традиції садово-паркового мистецтва, що передує їй. В процесі розвитку ландшафтної архітектури поступово змінювалися підходи до створення ландшафтних об'єктів і формування озеленого простору міста в цілому. Це призвело до виділення в ній самостійних напрямків: ландшафтне планування, ландшафтна архітектура і ландшафтний дизайн [2].

У практиці організації системи озеленення міста прийнято розділяти територій міських зелених насаджень на три категорії: зелені насадження загального користування, зелені насадження обмеженого користування, зелені насадження спеціального призначення [1; 3].

Об'єкти ландшафтної архітектури, які являються зеленими насадженнями загального користування – основа формування системи зелених насаджень міста

Система зелених насаджень сучасного міста виконує три функції:
1 – санітарно-гігієнічна функція (оздоровлення навколишнього

середовища); 2 – естетична функція (збагачення зовнішнього вигляду міста; 3 – рекреаційна функція (створення умов для масового відпочинку населення в природному оточенні) [1–3].

Система зелених насаджень є складовою структурно-планувального каркасу міста і формується з урахуванням групи факторів: морфологія природного каркасу міста, природно-кліматичні умови, адміністративний статус міста, величина і чисельність населення міста, народно-господарський профіль міста, архітектурно-планувальна структура міста, композиція забудови і цінність архітектурної і історико-культурної спадщини міста тощо.

Принципи формування системи зелених насаджень міста – рівномірність і безперервність. Ці принципи були покладені в основу формування «ідеальних міст» Жака Франсуа Перре (XVII ст.) і міста-саду Е. Говарда (XIX ст.), концептуального проекту міста на 3 млн. мешканців і реконструкції міста Чандигарха Ле Корбюз'є (XX ст.). У ряді теоретичних робіт з містобудування фахівці різних країн висували принципові схеми систем зелених насаджень міста: розміщення насаджень «кільцями», Е. Енар, Франція; розміщення насаджень «плямами», Е. Енар; розміщення насаджень «клинами», об'єднаними зовнішнім зеленим поясом – пропозиція Р. Еберштадта, Б. Морінга, Р. Петерсена, Німеччина [1].

Ідея формування системи зелених насаджень: елементи системи зелених просторів, пронизаних пішохідними зв'язками і композиційно «перетікають» один в інший. Елементи системи: сад житлового двору, сад мікрорайону, районний парк, міський парк, міський сад, сквер, лісопарк, гідропарк тощо. Озелененні пішохідні зв'язки: бульвари, набережні, траси прогулянкових маршрутів, водно-зелений діаметр та ін.

Принцип «рівномірність і безперервність» – в більшій мірі реалізується в малих містах. Чим більше місто, тим складніше організація раціональної системи озеленення, так як вимагає серйозної реконструкції ряду районів, особливо, в історично сформованих великих містах. Рух по бульварах носить «пунктирний» характер внаслідок перетину бульварів магістралями радіального напрямку, що створює труднощі в реалізації принципу безперервності системи озеленення і, відповідно, озелених пішохідних зв'язків.

Для сучасних великих міст негативними факторами, які ускладнюють формування рівномірної і безперервної системи зелених насаджень, разом з транспортними проблемами, є дефіцит територій для побудови нових і розвитку існуючих парків, нерегульована високої щільності висотна забудова, особливо в історичній частині міста, функціональна черезполосиця, низький рівень озеленення територій міста. Так, наприклад, в місті Дніпро нормативний показник площі озелених територій 12 м²/особу, по факту 8,5 м²/особу. За даними ВООЗ цей

показник становить 50 м²/особу [3; 4]. Активна житлова і громадська забудова прибережних територій міста, розташування промислових територій в прибережній зоні р. Дніпро ускладнюють формування набережної, особливо лівобережної частини міста, перешкоджають формуванню і виходу глибинних архітектурно-ландшафтних просторів до водно-зеленого діаметру, нівелюють природний каркас міста Дніпро.

Які ж перспективи формування системи зелених насаджень великого міста? Це – перетворення і розвиток сучасних міст на засадах сталого розвитку та принципах екологізації міського середовища. Це – «місто-сад», місто пріоритетного ставлення до природи.

Ця ідея може бути реалізована шляхом: відновлення та збереження природного каркасу міста; збереження та захисту існуючої екосистеми на всіх рівнях міського планування; перетворення існуючих озелених територій та створення системи озеленення міста за принципами рівномірності та безперервності; створення системи перетікаючих озелених просторів (рекреаційних ландшафтів) з виходом на великі природні комплекси, як у місті, так і за містом; збереження максимального біорізноманіття міського середовища; широкого використання «зелених» технологій, що підвищують комфортність та рекреаційну атрактивність міського середовища; впровадження комплексу архофітомеліоративних заходів при будівництві та реконструкції будівель, споруд та територій (вертикальне озеленення будівель, озеленення внутрішнього простору будівель, сади на дахах, терасах тощо); підвищення рівня біопозитивності архітектурних об'єктів та споруд.

Список використаних джерел

1. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць : підруч. Львів : Світ, 2005. 456 с.
2. Вотінов М. А. Ландшафтна архітектура : конспект лекцій для студентів. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 73 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/228030148.pdf>
3. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування і забудова територій. Київ, 2019.
4. Ландшафтна архітектура. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Енциклопедія сучасної України. Ландшафтна архітектура. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=44836
6. Біопозитивність будівель і споруд і архофітомеліоративність. URL: https://vuzlit.com/1323863/biopozitivnost_zdaniy_sooruzheniy_arhofitomeliorat_siya